

Regeringskansliet
Miljö- och energidepartementet

Chalmers remissvar på delegationens slutbetänkande Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – Världen möjlighet SOU 2019:13

Chalmers har tagit del av 2030-delegationens betänkande Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – världens möjlighet (SOU 2019:13). Nedan återfinns Chalmers svar och kommentarer på betänkandet.

Sammanfattande synpunkter

Chalmers bedriver redan en rad aktiviteter syftande till att en hållbar utveckling i enlighet med Agenda 2030. Chalmers ser därför positivt på många av slutbetänkandets förslag och tankar, men vill genomgående se tydligare målsättningar för det gemensamma arbetet i myndigheter och lärosäten.

Chalmers saknar förtydliganden om hur det konkreta arbetet ska genomföras och hur resultatet ska följas upp. Det är också viktigt att resultaten görs transparent och tillgänglig för allmänheten. Chalmers efterlyser vidare tydligare ställningstaganden och anser att vissa av skrivningarna kan konkretiseras ytterligare för att stimulera transformativa processer och vägval för en hållbar framtid. På samma sätt behöver akademins roll, som står för kunskap, kompetens och vetenskaplig förankring, förtydligas.

Tvärdisciplinär kompetens behöver stimuleras och premieras och den tvärvetenskapliga forskningen är en naturlig följd av ett utmaningsdrivet förhållningssätt. En ökad satsning på utmaningsdriven forskning förutsätter att universitet och högskolor är autonoma och själva styr hur de tvärvetenskapliga constellationerna ska formeras.

Chalmers anser att åtagandet för att nå till Agenda 2030 målen är mycket viktigt och bör tas på största allvar med fokus inom alla samhällsområden, myndigheter, kommuner, landsting, akademien, näringslivet och bland samhällsmedborgarna. Akademins roll måste stärkas och myndigheter och lärosäten uppmuntras till samverkan.

För att hinna uppnå målen för Agenda 2030 behövs möjligheter för lärosätena att tillsammans med t.ex. forskningsinstitut och uppstarts företag öka takten och bredden i nyttiggörandet av forskningsresultat och innovationer. Självklart behöver den grundläggande forskningen pågå parallellt för att bidra till nästa generation av innovationer.

Betänkandet som helhet

En reflektion är att slutbetänkandet har förankrats brett och landar tydligt i ordinarie styrprocesser, både nationellt, regionalt och lokalt. Chalmers anser att det är bra att hållbarhet införs som en tydlig dimension för samtliga myndigheter och att det också inkluderas i budgetprocesserna, vilket i förlängningen bör ge positiva effekter på arbetet med Agenda 2030.

För att lösa de stora komplexa utmaningarna krävs nya strukturella arbetssätt med ökad flexibilitet och snabbare förändringstakt. Såväl akademien, näringslivet som samhällsmedborgare behöver involveras. Genom att använda akademins kunskap, t.ex. genom medverkan i olika remisser och framtagande av faktabaserade underlag, kan välgrundade beslut tas ex. i samband med införandet av nya regelverk eller vid inventering av vilka målkonflikter som kan uppstå. Chalmers ser detta som en viktig uppgift för akademien. Chalmers anser att resurser behöver tillsättas.

Delegationens förslag till stärkt kunskap, forskning och innovation är vällovlig, men försiktigt formulerad. Kommande forsknings- och högskoleproposition skulle kunna uppmana lärosätena att ännu tydligare synliggöra hur lärosätets utbildningar aktivt inkluderar en eller flera globala hållbarhetsmål.

Chalmers upplever det som ett problem att det saknas tydlig beskrivning av hur Sverige ska uppnå de åtaganden som gjorts inför Agenda 2030 och i mål nr 17 "*Genomförande och globalt partnerskap*". Betänkandet föreslår i många och viktiga frågor ytterligare utredningar i allt för stor utsträckning med risk för fördröjning av måluppfyllnaden.

Det är viktigt att betänkandet för Agenda 2030 har en nära förankring med betänkandet "*En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan (STRUT:en)*" och de ambitioner och krav som där lyfts fram för akademien. Chalmers har i sitt remissvar till Styr- och resursutredningens betänkande efterfrågat ett större genomslag av hållbarhetsfrågorna i det aktuella betänkandet. Chalmers har också där framhållit vikten av att lärosätets förutsättningar, strategier och profil ska stå i centrum och att specifika anslag inte ska innebära en detaljreglering. Detta gäller såldes även arbetet med Agenda 2030.

Chalmers är positiva till delegationens förslag om ett forum för dialog i landets regioner. Särskilt viktigt är att lärosäten finns representerade i sådana dialoger. Projektet Mistra Urban Futures¹ är ett positivt exempel på hur koordinering av regional samverkan kan se ut. Omställning kräver samverkan mellan samhällets olika aktörer och näringslivet. Samverkan ger större genomslag i beslut och handling, men kan ta lite längre tid och behöva faciliteras. Chalmers utgår ifrån att definitionen av "miljömässigt" även inkluderar mer än klimataspekten. Ett förslag skulle kunna vara att ta fram en lättillgänglig sammanfattning av betänkandet som kan kommuniceras till en bredare målgrupp, (exempel till elever i grundskolan och kommuninvånare) för att sprida och förklara Agenda 2030.

¹ Internationellt forsknings- och kunskapscentrum för hållbar urban utveckling

Kommentarer på specifika kapitel i betänkandet

Kapitel 4

Ett förtydligande skulle kunna göras genom att betänkandet ännu skarpare lyfter fram vilka konsekvenserna blir om målen inte uppnås samt nyttan genom en stärkt konkurrenskraft. Chalmers ser dessutom gärna att en skrivning läggs till om vikten av att ha systemperspektiv i hållbarhetsarbetet.

Kapitel 5

Skrivningen är generöst formulerad men Chalmers anser att för att få önskad effekt bör målen formuleras skarpare. Resultat från genomförda åtgärder och aktiviteter behöver vara transparenta och tillgängliga för allmänheten, vilket skulle öka trycket på effektfulla åtgärder.

Kapitel 6

Chalmers ser en risk i att det är en kommitté som ska ta fram åtgärder. Det är inte en ny Agenda 2030 delegation som behövs, utan en agerande instans med politisk förankring. Vidare bör den föreslagna kommitténs sammansättning ha en bred representation som representerar hela samhället.

Kapitel 7

Chalmers ställer sig bakom utredningens förslag om uppdatering av det förvaltningspolitiska målet. Ett möjligt förtydligande kan vara att Ekonomistyrningsverket (ESV) får ökat ansvar att identifiera synergier och målkonflikter mellan verksamhetsområden med bäring på hållbar utveckling. Detta bör gälla såväl inom respektive myndighet som myndigheterna emellan i samverkan med lärosätena. ESV bör ges ett samlat ansvar för denna uppföljning. Chalmers stödjer vidare skrivningen om att kunna ställa villkor i upphandlingen och Statens inköpscentral bör kunna få ett särskilt uppdrag i detta hänseende.

Kapitel 8

Vi stöder delegationens beskrivning om forskningens betydelse i Agenda 2030-arbetet och utbildningsbehovet inom högre utbildning. Som vägledning kan OECD:s prioriterade områden för forskning och innovation lyftas fram för det svenska arbetet med Agenda 2030. Partnerskap, medborgarperspektiv, samarbete och digitalisering är nyckelord för förverkligandet av Agenda 2030.

Avseende skrivningen om hur tvärdisciplinär kompetens kan stimuleras och premieras har Chalmers följande kommentar; Tvärvetenskaplig och tvärssektoriell forskning blir en naturlig följd av ett utmaningsdrivet förhållningssätt. En ökad satsning på utmaningsdriven forskning förutsätter att universitet och högskolor tillåts behålla sin autonomi och själva få styra hur forskningskonstellationerna ska formeras.

En tydlig brist i avsnittet om innovation är avsaknaden av diskussion om hur innovationer kan tillgängliggöras. Agenda 2030 handlar om mål som skall uppnås redan om drygt 10 år och inom flera områden.

För att hinna uppnå målen behövs möjligheter för lärosätena att tillsammans med t.ex. forskningsinstitut och andra aktörer, öka takten och bredden i nyttiggörandet av forskningsresultat och innovationer. Självklart behöver den grundläggande forskningen pågå parallellt för att skapa nästa generation av innovationer.

När det gäller internationellt forskningssamarbeten för att nå Agenda 2030-målen, har redan ett antal universitet initierats satsningar på "Global South". Dessa bör förstärkas och koordineras. Utmaningarna inom klimat- och hållbarhetsområdet är globala och kräver samverkan mellan olika aktörer såväl lokalt som internationellt.

Ett viktigt instrument för att nå långsiktiga effekter är att ge lärosätena i uppdrag att fortsätta utveckla och erbjuda vidareutbildning och kompetenshöjning för yrkesverksamma. Det gäller t.ex. inom AI som förväntas ha stor betydelse inom det fortsatta hållbarhetsarbetet.

Det finns idag ett stort engagemang bland unga för klimat- och hållbarhetsfrågor. För att ta tillvara på detta och bidra till en snabbare förändring bör riktade projektsatsningar i hållbar utveckling i undervisningen, men som inte belastar grundutbildningens resurser, öka för att fånga upp engagerade studenters drivkraft.

Kapitel 9

Kommuner och landsting har centrala roller i genomförandet av Agenda 2030. Det är angeläget att arbetet med Agenda 2030 fortsätter att vara i prioriterat i ordinarie styrning och ledning. Landsting som numera övergått i regioner har ett övergripande ansvar för regional utveckling. Västra Götalandsregionen (VRG) har gått före i denna utveckling och är en naturlig samverkanspart för Chalmers. Det är stora skillnader mellan kommunerna och många kommuner står inför stora utmaningar. Här kan akademien bidra till att stärka den strategiska kapaciteten genom samordnings- och analysfunktioner samt med erfarenheter från att arbeta inom tvärdisciplinära områden.

Kapitel 10

Chalmers förordar en större tydlighet i mål 17-perspektivet och hur Sverige kan samverka internationellt för att skapa bättre förutsättningar för länder som inte har samma kapacitet och resurser. Chalmers stödjer förslaget om årliga möten men ser att de behöver få ett tydligt syfte och en struktur som tydliggör mandat och vilken instans som har ansvar att följa upp och förmedla resultat. Delegationens förslag om ett arrangerad nationell Agenda 2030-forum inför FN:s högnivåmöte för hållbar utveckling, ställer sig Chalmers bakom. Dock bör antalet nationella konferenser ses över.

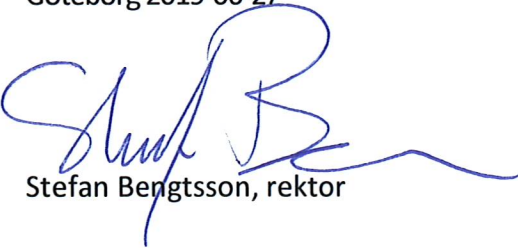
Kapitel 13

Nya snabbt framväxande och självständigt organiserade rörelser som vi har sett inom klimatområdet under det senaste året, t.ex. #FridaysForFuture inspirerat av Greta Thunberg, skapas allt oftare och det gäller att fånga upp de initiativ och det engagemang som finns. Det är därför viktigt för lärosätena att hitta former för att vara en relevant diskussions/samarbetspartner även för nya former av aktivitet inom vårt samhälle. Inte minst gäller det att ha en ökad förståelse av, och kontakt med, de ungdomar som kommer att vara de kommande studenterna. Här behöver betänkandet vara uppdaterat i ungdomars förhållningssätt och förutsättningar och metoder för att påverka.

Kapitel 14 och 15

Myndigheter bör uppmuntras att söka och ta tillvara den kunskap och kompetens som lärosätena besitter. Det bör även finnas en skrivning om hur mål som inte klarats av att uppnå ska hanteras och rapporteras.

Göteborg 2019-06-27



Stefan Bengtsson, rektor